

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1976/34

Karar Sayısı:1976/52

Karar Günü:9/12/1976

Resmi Gazete tarih/sayı:15.3.1977/15879

İptâl Davasını açarı : Millet Meclisi Üye tamsayısının altıda birini aşan sayıdaki milletvekilleri.

İptâl davasının konusu : 1/3/1976 günlü, 15515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 28/2/1976 günlü, 1970 sayılı (1976 yılı Bütçe Kanunu) nun 12., 32., 35., 45., 50., 51. ve 90. maddelerinin biçim ve esas yönlerinden, aşağıda kendi bölümlerinde gösterilen Anayasa kurallarına aykırı oldukları öne sürülerek iptallerine karar verilmesi istenilmektedir.

II. YASA METİNLERİ :

1 - 28/2/1976 günlü, 1970 sayılı (1976 Yılı Bütçe Kanunu) nun iptali istenen maddeleri şöyledir:

Madde 12- Mali yıl içinde; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, özel idareler, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde (Sermayesinin yarısından fazlası yukarıda sayılan kuruluşlara ait olanlar dahil) özel ve toplu sözleşmelerle istihdam olunan personele ödenecek ücretler ile sağlanan nakdi ve aynı menfaatlerin yıllık tutarının on ikide birinin gayri safi miktarı yirmibeşbin lirayı geçemez.

Uçucu ve uçuş hizmetlerinin teknik ve yönetim sorumluluğu ile görevli personele bu hüküm uygulanmaz.

Aynı menfaatler, sözleşmeler, itibariyle, Maliye Bakanınca görevlendirilecek üç kişilik bir kurul tarafından değerlendirilir. Limiti aşan sözleşmelerin yeniden düzenlenmesi mümkün olmadığı takdirde, Limiti aşan kısım gelir bütçesinde açılacak özel bir tertibe gelir kaydolunmak üzere Hazineye yatırılır. Bu madde hükümlerine uyulmaması halinde 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takibat yapılır.

Madde 32- Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşların (Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlar hariç) bir ay içindeki gayri safi gelirlerinden % 15'e kadar olan kısmını genel bütçeye peşin gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu oran döner sermayeli kuruluşların nitelikleri gözönünde bulundurulmak suretiyle, mali yılın ilk ayında Maliye Bakanlığınca tesbit edilir. Döner sermayeli kuruluşların hesap dönemi sonundaki bilançolarına göre tesbit edilen safi gelirlerinden, peşin olarak ödenmiş olan miktar mahsup edilir ve bu işlem sonunda arta kalan miktar ayrıca bütçeye gelir kaydedilir. Peşin olarak ödenen miktar, bilanço kârından fazla ise bir iade yapılmaz.

Döner sermaye saymanları her ayın 20 nci gününe kadar, geçen ayın döner sermaye gayri safi gelirinden Maliye Bakanlığınca belli edilen miktarı beyanetmek ve Hazineye yatırmakla yükümlüdürler. Bu görevin yerine getirilmemesi halinde, Hazineye yatırılması gereken miktar, döner sermaye sorumlu saymanlıklarından 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu madde gereğince yapılacak tahsilat gelir bütçesinde açılacak (Döner sermaye gelirleri) tertibine gelir kaydedilir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Madde 35- 1/3/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin kayıtlayıcı hükümler uygulanmamak üzere, bu madde ile aynı kanunun 34, 45 ve 50. maddeleri gereğince her yıl Bütçe Kanunu ile tesbiti gereken misil, nisbet ve miktarlar, bağlı (H) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

Harcırah Kanununa göre yapılacak ödemelerde 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun 7. maddesi hükmü, personelin yeni kadrolarının dereceleri esas alınmak suretiyle 1976 mali yılında da uygulanır.

Yukarıdaki hükümlere ilâveten (H) cetvelinin uygulanmasında aşağıdaki esaslara göre işlem yapılır.

a.) Harcırah Kanununun 37. maddesindeki asgari 4 lira yevmiye (50) lira olarak uygulanır.

b) Harcırah Kanununun 29 ve 45 inci maddeleri ile aynı Kanuna ilişkin (1) ve (2) sayılı cetvellerdeki 475 lira aylık tutan yerine 6 ncı derece kadrosu (2) sayılı cetveldeki 1000 liralık tutar yerine 1 inci derece kadrosu esas tutulur.

c) Gerekli kanuni değişiklik yapıncaya kadar Harcırah Kanununun 33 üncü maddesinin (b) bendi hükümlerine göre tesbit edilen yevmiyeler; Bakanlık ve müstakil genel müdürlük müfettiş ve müfettiş muavinleri ile Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı ve Uzman Muavinleri, Çalışma Bakanlığı iş müfettişleri, Diyanet işleri Başkanlığı Müfettiş ve Müfettiş muavinleri İlk Öğretim Müfettişleri, Sosyal Sigortalar Kurumu Sigorta Müfettiş ve Müfettiş Muavinleri, Bankalar Yeminli Murakıpları ve Murakıp Muavinleri, Bakanlıklar Merkez Teşkilâtına dahil kontrolörler, belediyelerdeki bilumum müfettiş ve müfettiş muavinleri ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Uzman ve Uzman Muavinleri, 1976 mali yılında yetkili makamlarca onaylanan program çerçevesinde yapacakları teftiş, tahkik ve incelemelerde, görevin ifa edildiği mahalle ve kurumun teşkilât merkezinin bulunduğu yere bakılmaksızın 1 inci fıkra hükmüne göre ödenir.

d) Belediye hudutları haricinde vazife gören Defterdarlık Kontrol memurları için en az yevmiye miktarı (60) lira olarak tesbit edilmiştir. Bunların Maliye Müfettişleri, Maliye Hesap Uzmanları ve Gelir Kontrolörleriyle birlikte memuriyet merkezleri dışında tertip edilecek çalışmalara katılmaları halinde, yevmiyelerinin bu miktar üzerinden ödenmesine devam olunur.

e) Harcırah Kanununun 34 üncü maddesi şümulüne girenlerin yurt dışı yevmiyelerinde uygulanacak emsaller Bakanlar Kurulunca tespit olunur.

f) Yurt dışına veya yurt dışında uçakla yapılacak görev seyahatlerinde Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları, Başbakan, Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ile resmi davete icabet suretiyle seyahat eden eşlerine; müsteşar ve büyük elçilere 1 inci, bunların dışındakilere turist sınıfı üzerinden yol masrafı ödenir.

Ancak, dış ülkelerde görevli elçilerden diğer ülkelerde de temsil görevi verilmiş bulunanların, yurt dışında yaptıkları görev seyahatleriyle elçilerden yurt dışında bir yere veya merkeze istişare amacıyla çağrılanlara kararname alınmaksızın 1 inci mevki üzerinden yol masrafı verilir.

g) 6245 sayılı Harcırah Kanununun 49 uncu maddesine göre verilecek tazminatın hesabında, yeni kadro aylık tutarları esas alınarak söz konusu maddeye göre oranlar yeniden tesbit edilinceye kadar kadro aylık derecelerine (Devlet Memurları Kanununun 45 inci maddesine göre yapılan atamalar hariç) tekabül eden 7244 sayılı Kanunun 1 inci maddesindeki aylık tutarları esas alınır.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

h) Tekel Genel müdürlüğü Tütün Eksperleri için en az yevmiye miktarı (50) lira olarak tesbit edilmiştir.

Ayrıca, bunlar hakkında 6245 sayılı Harcırah Kanununun 42 inci maddesi uygulanmaz.

H CETVELİ

(6245 sayılı Harcırah Kanununun 33, 34, 45 ve 50 nci maddeleri gereğince verilecek yurt içi ve yurt dışı yevmiyeleri ile tazminatları gösterir cetvel)

I- Yurt içi seyahatlerinde verilecek yevmiye (Madde: 33)

Yevmiye

Miktarı

Lira

A)	Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları	160
	Başbakan	160
	Genelkurmay Başkanı	150
	Bakanlar	150
	Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri	140
	Kuvvet Komutanları	140
B)	Memurlar	
	Kadro derecesi 1 olanlar	110
	Kadro derecesi 2 ve 3 olanlar	90
	Kadro derecesi 4 olanlar	75
	Kadro derecesi 5 ve 6 olanlar	60
	Kadro derecesi 7 olanlarla daha aşağı derecelerden aylık alanlar	50
C)	Müfettişler ve yevmiyeleri bunlar gibi hesaplananlardan :	

1. Bir il sınırları içinde denetim hizmetini yürütenler:

a) Kadroları 5 ve daha yüksek derecede olanlar	70
b) Kadroları 6 ve daha aşağı dereceli olanlar	60

2. Türkiye çapında denetim hizmetini yürütenler :

a) Kadroları 5 ve daha yüksek derecede olanlar	110
b) Kadroları 6 ve daha aşağı olanlar	90

3- Bir bölge sınırları içinde devletin hizmetini yürütenler :

a) Kadroları 5 ve daha yüksek derecede olanlar	90
b) Kadroları 6 ve daha aşağı derecede olanlar	80

II. Yurt dışında yapılacak seyahatlerde verilecek yevmiye (Madde : 34)

Harcırah Kanununun 34 üncü maddesine göre, yabancı memleketlerde yapılacak daimi vazife seyahatleriyle, muvakkat vazife seyahat ve ikametlerinde memur veya hizmetlilere ödenecek yevmiyeler için Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek miktarlara esas olacak katsayıların azamisi aşağıda gösterilmiştir.

Yukarıdaki I numaralı kısmın (A) işaretli bendinde olanlar için	(15.0)
Kadro dereceleri 1-3 olanlar için	(100)
Kadro dereceleri 4-5 olanlar için	(12.0)
Kadro dereceleri 6 ve daha aşağı olanlar için	(15.0)

III. Yurt içinde yer değiştirme giderleri (Madde 45).

Kilometre veya deniz milli başına verilecek miktar

Aile efradından

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

	Şahıslar için	her biri için
1. Kadro dereceleri 6 veya daha yüksek olanlar	40 Kuruş	15 Kuruş
2. Kadro dereceleri 7 ve daha aşağı olanlar	35 Kuruş	15 Kuruş

IV. Fiilen arazi üzerinde çalışanlara verilecek tazminat (Madde 50)

(1) SAYILI CETVEL

Orman Genel Müdürlüğünün; (50 nci maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarında gösterilen) memurları :

<u>Kadro dereceleri</u>	<u>Günlük tazminat miktarı (Lira)</u>
2	75
3	65
4	60
5	50
6	45
7	40
8	40
9-15	40

(2) SAYILI CETVEL

Harita Genel Müdürlüğü Subay ve Astsubaylarına, askeri ve sivil memurlarına :

<u>Kadro dereceleri</u>	<u>Günlük tazminat miktarı (Lira)</u>
-------------------------	---------------------------------------

1-2	50
3	45
4	40
5	36
6	32
7	28
8	26
9-15	25

(3) SAYILI CETVEL

Günlük tazminat miktarı (Lira)

- 1- 50 nci maddenin 3 numaralı bendinde gösterilen Tapu ve Kadastro personeli ile 766 sayılı Kanunun 75 inci Maddelerinde yazılı tapulama hâkimi ve diğer personel
- a) Tapulama hâkimleri 45
- b) Grup kontrol başmühendis ve mühendis, müdürler, mühendisler harita uzmanları 40
- c) Tapu fen amir ve memurları, nirengi ve nirengi poligon arazi ekip şefi, nirengi grup ve ekip amiri, teknisyenler, kontrol memurları, fen amir ve memurları, tapu azaları, posta tapu memurları 35
- ç) Teknisyen yardımcısı, fen memur mua vinleri ve diğer memur ve daimî hizmet liler (Şoförler dahil) 30
- d)Yardımcı sınıf personeli 20
- 2- 50 nci maddenin 4 numaralı bendinde yazılı olanlar :
- a) Kadro dereceleri 4 olanlar 32

b) Kadro dereceleri 5 olanlar	28
c) Kadro dereceleri 6 olanlar	26
d) Kadro dereceleri 7 olanlar	24
e) Kadro dereceleri 8 olanlar	22
f) Kadro dereceleri 9 olanlar	21
g) Kadro dereceleri 10 olanlar	20
h) Kadro dereceleri 11 ve daha aşağı olanlar	18
3- 50 nci maddenin 5 numaralı bendinde yazılı olanlar:	
a) Kadro dereceleri 2 olanlar	35
b) Kadro dereceleri 3 olanlar	32
c) Kadro dereceleri 4 olanlar	28
d) Kadro dereceleri 5 olanlar	26
e) Kadro dereceleri 6 olanlar	24
f) Kadro dereceleri 7 olanlar	22
g) Kadro dereceleri 8 olanlar	21
h) Kadro dereceleri 9 olanlar	20
i) Kadro dereceleri 10 ve daha aşağı olanlar	18

Madde 45- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 202-205 inci ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 153-156 ncı maddeleri gereğince ödenecek olan aile yardımı 1976 mali yılında yalnız çocuklar için verilir.

Bu ödemeler beher çocuk için (50) liradır.

Eşlerden birinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 87 nci maddesi kapsamına giren kuruluşlarda, toplu iş sözleşmesi gereğince memur olan eşden daha az miktarda aile yardımı ödeneği alması halinde memur olan eşe beher çocuk için aradaki fark ödenir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Madde 50- A) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 178 inci maddesine ve Devlet Memurları Fazla Çalışma Yönetmeliği hükümlerine göre, Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan fazla çalışma programlarına dayanarak saat başına yapılacak ödeme 2 liradan az, 15 liradan çok olmaz.

Özel yönetmeliklerine göre, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Personeline yaptırılacak fazla çalışma için ödenecek ücretlerde de bu miktarlar esas alınır. (Ancak, TRT de çalışan personelin fazla çalışmaları için saat başına yapılacak ödemelerin miktarı 4 liradan az 30 liradan fazla olamaz)

B) En az % 50 öğrenci kontenjanı artışına dayalı ikili öğretim yapan fakültelerde, ikinci öğretimde görev alan dekanlara 650, dekan yardımcısı ve müdürlere 500, fakülte sekreterlerine 450 ve diğer sınıflarda bulunanlara 400, müstahdemlere 250 lira aylık fazla çalışma ücreti ödenir.

C) Gece öğrenimi yapan üniversite, bağımsız fakülte, yüksek okullar ve akademilerde gece öğreniminin devam ettiği sürece, gece çalışacak dekan ve müdürlere 600, müdür yardımcısına 450, fakülte sekreterliğine 500, fakülte yönetim kurullarınca" ve okul müdürlüklerince görevlendirilecek memurlardan yardımcı hizmetler sınıfında bulunanlara 300 ve diğer sınıflarda bulunanlara 400 lira aylık fazla çalışma ücreti ödenir.

D) Emniyet Teşkilâtı Kanununda ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun fazla çalışma ücretleriyle ilgili olan ve 1897 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişik 178 inci maddesinde gerekli değişiklikler yapılınca kadar,

1. Emniyet hizmetleri sınıfından iller ve bölge kuruluşlarında görevli personele ayda 1540 TL.

2. Emniyet Genel Müdürlüğü merkez kuruluşunda ve bu kuruluşa bağlı öğretim, eğitim ve sağlık kurumlarında veya birimlerinde görevli emniyet hizmetleri sınıfı personeli ile genel idare, eğitim, teknik ve sağlık sınıfı personeline ayda 800 TL.

Fazla çalışma ücreti verilir.

Emniyet Teşkilâtında görevli emniyet hizmetleri sınıfı ile teknik hizmetler sınıfında görevli personele, yukarıdaki fıkralara göre ödenecek fazla çalışma ücretleri,

a) Yıllık izin, hastalık izni, görevin yapılması esnasında veya görevden dolayı hastalanma, yaralanma ve sakatlanma hallerinde,

b) Yurt içinde ve yurt dışında yapılacak hizmet içi eğitime katılma ve görevli bulunma hallerinde,

c) Sürekli görevle atamalardaki mehil müddetleri içerisinde kesilmez.

E) Görevlerinin mahiyeti icabı, günün 24 saatinde devamlılık gösteren zabıta ve itfaiye hizmetlerinde çalışan personele Bakanlar Kurulu Kararı aranmaksızın belediye meclisinin kararıyla tespit edilen miktar fazla çalışma ücreti olarak maktuen ödenir.

Bu fıkraya göre ödenen aylık fazla çalışma ücretleri, görev esnasında veya görevden yaralanma veya sakatlanma nedeni ile görevin yapılamaması hallerinde kesilmez.

F) Orman Genel Müdürlüğünde çalışan ve bu Genel Müdürlüğe ait katma ve döner sermaye bütçelerinden aylık alan memurlardan; görevlerinin niteliği icabı fazla çalışma günlerinin tespit ve bir programa bağlanması mümkün olmayan Orman Muhafaza Memurlarına ayda 600 lira, telsiz

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

teknisyeni, telsiz operatörü, telsiz santralcısı, dağ telsiz santralcısı, telsizci ve telefon hat bakıcılarına Haziran - Ekim aylarına münhasır olmak üzere ayda 300 lira fazla çalışma ücreti ödenir.

Muhafaza memurlarının görev esnasında veya görevden dolayı yaralanma veya sakatlanma nedeniyle görevin yapılmaması hallerinde bu Fazla mesai ücreti kesilmez.

G) Devlet memurları fazla çalışma yönetmeliği gereğince özel fazla çalışma programları hazırlanıp Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konuluncaya kadar 25/6/1965 tarihli ve 641 sayılı Kanunun birinci maddesine göre tam gün çalışma yapanlara verilen tazminatın ödenmesine devam olunur.

H) 19/7/1972 tarihli ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 164. maddesine göre, normal çalışma saatleri dışında yapılacak gümrük işlemleri ve yük alıp vermeleri için aynı madde uyarınca iş sahiplerinden tahsil edilecek ücretlerin, aynı Kanunun 165 inci maddesindeki esaslara göre dağıtılmasına devam olunur.

İ) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her dereceli okullarla kurumların atelye ve birimlerinde, döner sermaye siparişleri üzerinde, işin gereği olarak, normal çalışma saatleri dışında çalıştırılanlara; (Okul idaresi, Öğretmen, teknisyen, test hazırlayıcı "Ölçmeci" usta öğretici, atelye şefi, memur, prodüktör, stüdyo öğretmeni, senarist, kameraman, bilgi işlemci ve programcısı test öğretim yapıları ve mektuplarının baskısında çalışan hizmetlilere) öğretim aylarında ayda (48) saati tatillerde de günde (8) saati geçmemek kaydıyla, okul ve kurum döner sermaye hâsılatından, beher iş saati için azami "Endüstriyel eğitim yapan orta dereceli eğitim kurumlarında atelye ve endüstriyel ders görevi" için gece verilen ücret kadar ücret ödenir.

İş riski, iş güçlüğü ve teminindeki güçlük zamları:

Madde 51- A) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunun 71 inci maddesiyle getirilen değişik ek maddeye göre verilecek iş güçlüğü zammı ayda 2700 lirayı, iş riski zammı ayda 1500 lirayı, mali sorumluluk tazminatı ayda 900 lirayı ve teminindeki güçlük zammı ayda 4500 lirayı geçemez.

B) 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun ek 3 üncü maddesine göre verilecek iş güçlüğü, iş riski ve eleman teminindeki güçlük zamlarıyla mali sorumluluk tazminatlarının tespitine Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığının müştereken lüzum göstermesi üzerine Maliye Bakanlığının görüşü alındıktan sonra Milli Savunma Bakanlığının teklifi ile Bakanlar Kurulunca saptanır. 1976 mali yılı için iş riski ve iş güçlüğü zamları 7/9708 sayılı Kararnamedeki azami miktarı, mali sorumluluk tazminatı 900, eleman teminindeki güçlük zammı 2800 lirayı geçemez.

C) İktisadi Devlet Teşekküllerinde kurulmuş kefalet sandıklarına tabi ve açıklardan sorumlu nakit ve kıymet muhafızlarına daha önceleri ödenen iş riski zammı - kasa tazminatı - yerine, Bakanlar Kurulu kararı aranmaksızın ayda 600 liraya kadar mali sorumluluk tazminatı ödenir.

D) Emniyet Teşkilâtında görevli emniyet hizmetleri sınıfına ödenmekte olan iş riski, iş güçlüğü ve teminindeki güçlük zamları:

a - Yıllık izin, hastalık izni görevin yapılması esnasında veya görevden dolayı hastalanma, yaralanma ve sakatlanma hallerinde,

b - Yurt içinde ve yurt dışında yapılacak hizmet içi eğitime katılma ve görevli bulunma hallerinde,

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

c - Sürekli görevle atamalardaki mehil müddetleri içerisinde, kesilmez.

Madde 90- a) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 13 ve 64 üncü maddelerinin, her yıl Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bütçesine ve aynı Kanunun 35 inci maddesinin her yıl Orman Genel Müdürlüğü Bütçesine konulacak ödenek miktarına ait;

b) 12/6/1937 tarih ve 3202 sayılı Ziraat Bankası Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki 25/5/1955 tarihli ve 6617 sayılı Kanunun I inci maddesinin (C) fıkrası;

c) 9/6/1958 tarihli ve 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun 37 nci maddesinin (a) fıkrası;

ç) 15/5/1957 tarihli ve 6964 sayılı Ziraat Odaları Kanununun geçici 3 üncü maddesi;

d) 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 66 ncı maddesi ile bu maddeye yeni bir fıkra ekleyen 1137 sayılı Kanunun 21 inci maddesi;

e) 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanununun 17 nci maddesi;

f) Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında 24/5/1957 tarihli ve 6972 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi;

g) 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanununun 76 ncı maddesinin (a) bendi;

h) 10/5/1969 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun 5 inci maddesi;

i) 6831 sayılı Orman Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna ek madde ile bir geçici madde eklenmesine dair 20/6/1973 tarih ve 1744 sayılı Kanunun ek 3 üncü maddesinin (A) fıkrasının (d) bendi ile ek 4 üncü maddesi ve aynı Kanunun 3 üncü maddesi ile eklenen 6831 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesi;

Hükümleri 1976 bütçe yılında, bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelin ilgili program, altprogram, faaliyet veya projelerine konulmuş ödenek miktarları dahilinde uygulanır.

j) Muhafazasına lüzum kalmayan evrak ve vesaikin imha edilmesi hakkındaki 26/3/1956 tarihli ve 6696 sayılı Kanunun.

(Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kurumları, Karayolları Genel Müdürlüğü, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Türkiye Zirai Donatım Kurumu Merkez ve İller Kuruluşları, Sosyal Sigortalar Kurumu ile Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu, Adli Tıp Meclisi ve T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne ait evrak ve vesaikin imhası 26/3/1956 tarihli ve 6696 sayılı Kanunun hükümlerine tabi olmaksızın hazırlanacak yönetmelikler esasları dairesinde yapılabilir.)

k) Sehirî konuşmalar dışında Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer şehirlerde tesis edilen meccani telefonlara ait 876 sayılı Kanunun 7. ve bu maddeye ek 5/12/1928 tarihli ve 1366 sayılı; 13/12/1934 tarihli ve 2609 sayılı; 10/3/1930 tarihli ve 1569 sayılı; 16/4/1933 tarihli ve 2142 sayılı; 11/6/1933 tarihli ve 2304 sayılı Kanunlar ile 3054 sayılı Kanunun 7., 3488 sayılı Kanunun 6. ve 1/5/1930 tarihli ve 1601 sayılı Kanunla değişik 1379 sayılı Kanunun 5. maddesi;

1) 21/5/1955 tarihli ve 6623 sayılı Türk Hava Yolları Kanununun 6. maddesinin 2. fıkrası;

m) 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 31, 32, 37, 59 ve 92. maddeleri;

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

n) 16/7/1945 tarihli ve 4792 sayılı İşçi Sigortalı Kurumu Kanununun 344 sayılı Kanunla değişik 20. maddesinin (b) fıkrasında ifade edilen tahvillere yatırılacak yedek akçeler için maddede öngörülen % 40 lık limit;

o) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 199. maddesi;

p) 9/3/1973 gün ve 1571 sayılı bazı Tekel Maddeleri fiyatlarına yapılan zamlardan elde edilen hasılatın T.C. Merkez Bankasında açılacak bir Deprem Fonu hesabında toplanmasına dair Kanunun 1. maddesi;

r) 28/4/1972 gün ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun geçici 5. maddesi;

s) 5/4/1973 tarih ve 1702 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (a) fıkrası ;

ş) 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 201. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi;

t) 23/2/1963 gün ve 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanunu;

Hükümleri 1976 yılında uygulanmaz.

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 1 inci maddesinin son fıkrası, 13, 21 ve 44 üncü maddeleri ile bu Kanuna 920 sayılı Kanun ile eklenen Ek madde 1976 mali yılı için uygulanmaz.

2- İlgili Anayasa kuralları :

(Madde 64- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, Devletin bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kanunla, belli konularda, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarmak yetkisi verebilir. Yetki veren kanunda, çıkarılacak kararnamelerin amacı, kapsamı ve ilkeleriyle bu yetkiyi kullanma süresinin ve yürürlükten kaldırılacak kanun hükümlerinin açıkça gösterilmesi ve kanun hükmünde kararnamede de yetkinin hangi kanunla verilmiş olduğunun belirtilmesi lazımdır.

Bu kararnameler, Resmi Gazete'de yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler. Ancak, kararnamede yürürlük tarihi olarak daha sonraki bir tarih de gösterilebilir. Kararnameler, Resmi Gazete'de yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Yetki kanunları ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kararnameler, Anayasa'nın ve yasama meclisleri içtüzüklerinin kanunların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak komisyonlarda ve genel kurullarda diğer kanun tasarı ve tekliflerinden önce ve ivedilikle görüşülüp karara bağlanır.

Yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmayan kararnameler, bu tarihte, Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler bu kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmi Gazete'de yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel hak ve hürriyetler ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez. Anayasa Mahkemesi, bu kararnamelerin Anayasa'ya uygunluğunu da denetler.)

(Madde 92- Kanun tasarı ve teklifleri önce Millet Meclisinde görüşülür. Millet Meclisinde kabul, değiştirilerek kabul veya reddedilen tasarı ve teklifler Cumhuriyet Senatosuna gönderilir.

Millet Meclisinde kabul edilen metin, Cumhuriyet Senatosunca değişiklik yapılmadan kabul edilirse, bu metin kanunlaşır.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gelen metni değiştirerek kabul ederse, Millet Meclisinin bu değişikliği benimsemesi halinde metin kanunlaşır.

Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca da reddedilirse düşer.

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca olduğu gibi veya değiştirilerek kabul edilirse, Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metni yeniden görüşür. Cumhuriyet Senatosunun metni Millet Meclisince benimsenirse, kanunlaşır; reddedilirse, tasarı veya teklif düşer; Cumhuriyet Senatosundan gelen metin Millet Meclisince değiştirilerek kabul edilirse, 5 nci fıkra hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin Millet Meclisi tarafından kabulü için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lâzımdır. Bu halde açık oya başvurulur

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin kanunlaşabilmesi, Millet Meclisi tarafından üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilmesine bağlıdır. Bu halde açık oya başvurulur.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gönderilen bir metni, Millet Meclisi Komisyonlarında ve genel kurulundaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde karara bağlar; bu süre üç ayı geçemez ve ivedilik hallerinde onbeş günden, ivedi olmayan hallerde bir aydan kısa olamaz. Bu süreler içinde karara bağlanmayan metinler, Cumhuriyet Senatosunca, Millet Meclisinden gelen şekliyle kabul edilmiş sayılır. Bu fıkra da belirtilen süreler Meclislerin tatili devamınca işlemez.

Yasama Meclislerinin ve mahalli idarelerin seçimleri ve siyasi partilerle ilgili tasarı ve tekliflerin kabul veya reddinde yukardaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, karma komisyon kurulmasını gerektiren hallerde, karma komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik Toplantısında Millet Meclisinin ilk metninin kabulü için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lâzımdır. 8 inci ve 9 uncu fıkralar hükümleri saklıdır.)

(Madde 93 .- Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları on gün içinde yayımlar; uygun bulmadığı kanunu, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

gerekçe ile birlikte, aynı süre içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. Bütçe kanunları ve Anayasa bu hükmün dışındadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu yine kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayınlanır)

(Madde 94 .- Genel ve katma bütçe tasardan ile milli bütçe tahminlerini gösteren rapor, mali yılbaşından en az üç ay önce, Bakanlar Kurulu tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Bu tasarılar ve rapor, otuzbeş milletvekiliyle onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulu bir karma komisyona verilir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az otuz üye verilmek şartıyla, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili gözönünde tutulur.

Karma komisyonun en çok sekiz hafta içinde kabul edeceği metin, önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülür ve en geç on gün içinde karara bağlanır.

Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen metin, en geç bir hafta içinde, yeniden görüşülmek üzere, karma komisyona verilir. Karma Komisyonun kabul ettiği son metin Millet Meclisinde görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclislerinin genel kurullarında, Bakanlık ve daire bütçeleriyle katma bütçeler hakkındaki düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önerileri, üzerlerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oya konur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının genel kurullarda görüşülmesi sırasında gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı teklifler yapamazlar.)

(Madde 126- Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Genel ve katma bütçelerin nasıl yapılacağı ve uygulanacağı kanunla gösterilir. Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.)

III. İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 10/6/1976 gününde Kani Vrana, Şevket Müftügil, Ahmet Akar, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lutfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur.

1- Kimi hükümlerinin Anayasaya aykırılığı öne sürülmüş bulunan 28/2/1976 günlü, 1970 sayılı 1976 yılı Bütçe Kanunu, 1/3/1976 günlü, 15515 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Dava dilekçesi Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 28/5/1976 gününde kaleme havale edilerek 768 sıra ve 1976/34 sayısını almıştır. Bu duruma göre davanın, Anayasanın 150. ve 44 sayılı Kanunun 26. maddesi hükümlerine göre süresinde açıldığı anlaşılmıştır.

2- Dava dilekçesinin, Millet Meclisi üyesi buldukları anlaşılın ve Millet Meclisi üye tam sayısının altıda birini aşan 89 Milletvekili tarafından imza edildiği ve kendisine tebligat yapılacak üyenin dilekçede gösterilmiş bulunduğu saptanmıştır.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Buna göre iptal davasının Anayasanın, 20/9/1971 günlü 1488 sayılı Kanunla değişik 149. ve 44 sayılı Kanunun 21/5. Maddeleri uyarınca yetkili kişiler tarafından yöntemine uygun biçimde açıldığı görülmüştür.

3- Böylece dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

IV. Esasın İncelenmesi :

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, 1970 sayılı "1976 yılı Bütçe Kanunu" nun iptali istenen hükümleri, ilgili Anayasa ilkeleri, bunlara ilişkin gerekçelerle başka yasama belgeleri konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

I. Biçim yönünden inceleme :

44 sayılı Kanunun 28. maddesine göre Anayasa Mahkemesi, sadece istemle bağlı olup davacıların ileri sürdükleri gerekçelere dayanmaya zorunlu olmadığı gibi başka gerekçelere dayanarak da Anayasa'ya aykırılık kararı verebileceğinden davacının gerekçeleri arasında yer almayan aşağıdaki konular üzerinde de durulmuştur :

A. Cumhuriyet Senatosunda görüşme süresinin aşılmış olması sorunu:

Anayasa'nın 94. maddesinin üçüncü fıkrasında şu ilke yer almaktadır.

(Karma Komisyonun en çok sekiz hafta içinde kabul edeceği metin, önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülür ve en geç on gün içinde karara bağlanır.)

1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısıyla ilgili olarak Cumhuriyet Senatosunda yapılan işlemin bu ilke açısından durumu şöyledir :

Tasarının Bütçe Karma Komisyonunda incelenmesi sonunda hazırlanan rapor 30/1/1976 gününde Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına verilmiş ve Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulundaki görüşmeler 11/2/1976 gününde tamamlanmıştır. (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi : Cilt : 25, Birleşim : 30, S 4 ve Cilt: 26, Birleşim : 39, S. 743). Buna göre, dava konusu maddeleri de kapsayan 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulundaki görüşülmesinin, Başkanlığa verildiği günün ertesi gün başlayarak on gün içinde, yani 9/2/1976 günü akşamı, tamamlanması gerekmektedir. Halbuki sürenin iki gün aşıldığı görülmektedir.

Bu durumun, Bütçe Kanununun ve dolayısıyla bu davaya konu olan maddelerinin Anayasa'ya aykırı sayılmasını gerektirip gerektirmeyeceği sorununa gelince ;

Anayasa'da öngörülen kimi süreler, uyulmaması halinde hukuki sonuçlar doğuran ve yaptırımını olan niteliktedir. Kimi süreler ise bu nitelikte olmayıp uyarıcı amaçla konulmuşlardır.

94. maddedeki söz konusu sürenin, hukuki sonucu ve yaptırımını Anayasa'da belirlenmemiş olduğu gibi, niteliğine göre de uyarıcı sürelerden olduğundan görüşmelerin bu süre içinde bitirilememiş olması, 1976 yılı Bütçe Kanununun ve bu kanunda yer alan dava konusu hükümlerin Anayasa'ya aykırılığını oluşturan bir iptal nedeni sayılmamalıdır.

Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

B- Bütçe Karma Komisyonunda dava konusu maddelerin ikinci kez görüşülmemiş olması sorunu:

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Karma Komisyonca hazırlanan ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilen 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı metninde iptal davasına konu olan maddeler 13, 33, 46, 51, 52 ve 91 numaralarını taşımakta iken Cumhuriyet Senatosunca 12. maddenin çıkartılmasının kararlaştırılması sonucu olarak tasarının 13. ve daha sonraki maddeleri birer sayı indirilmiş ve söz konusu maddelerinde başkaca bir değişiklik yapılmamıştır.

Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen Bütçe tasarısının, Anayasa'nın 94. maddesi gereğince yeniden görüşülmesi için Karma Komisyona verilmesi üzerine komisyonca, hükümlerinde değişiklik yapılan maddeler görüşülmüş sadece numaraları değişmiş olan ve bu davaya konu edilen maddeler üzerinde tekrar görüşme açılmamıştır.

Anayasa'nın 94. maddesinin dördüncü fıkrasında (Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen metin, en geç bir hafta içinde yeniden görüşülmek üzere, Karma Komisyona verilir. Karma Komisyonun kabul ettiği son metin Millet Meclisinde görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.) kuralı yer almaktadır.

Bu kurala göre Karma Komisyonun, Cumhuriyet Senatosundan gelen bütçe tasarısının tüm hükümlerini gerekli gördüğü takdirde yeniden görüşebileceği kuşkusuzdur.

Ancak yukarıda yer alan (yeniden görüşülmek üzere) deyiminden, Bütçe tasarısındaki tüm hükümlerin komisyonca yeni baştan ele alınarak görüşülmesinde zorunluk bulunduğu yolunda bir anlam çıkartılması da olanaksızdır. Karma Komisyonunun, Cumhuriyet Senatosunca değişiklik yapılan konularla tekrar ele alınmasını gerekli gördüğü öteki konulara ilişkin görüşlerini yeniden saptaması, yeterlidir. Kaldı ki Anayasa, bütçe kanunu tasarısının tümü ile ikinci kez görüşülmesi için Karma Komisyona elverişli olan bir süreyi tanımış da değildir. Çünkü Anayasa'nın 94. maddesiyle bütçe tasarısının ilk görüşmesi için Karma Komisyona "en çok sekiz haftalık" bir süre tanındığı halde ikinci kez görüşme için "en geç bir hafta" lık süre tanınmıştır. 94. maddenin dördüncü fıkrasındaki hükmün amacı ilk görüşmede yapılan işlerin aynen tekrarını zorunlu kılmak olsaydı buna olanak sağlayan bir süreyi de öngörmesi gerekirdi.

Dava konusu maddelerin numaralarıda Cumhuriyet Senatosunca değişiklik yapılmış olması da yeniden görüşme zorunluğunu doğuran bir neden olarak kabul edilemez. Çünkü numaralardaki bu değişiklik, maddelerin hükümlerinde herhangi bir etki yapmayan, sadece bir maddenin metinden çıkartılması sonucunu doğuran zorunlu bir biçim işlemidir. Karma Komisyon da Cumhuriyet Senatosunun maddenin metinden çıkartılmasını benimsemiş ve sonraki madde sayılarını bu duruma göre düzeltmiştir.

Bu nedenlerle Karma Komisyonca bu konuda uygulanan yöntem Anayasa'ya uygun bulunmaktadır.

II. Esas yönünden inceleme :

Bu davada 1976 yılı Bütçe Kanununun yedi maddesinin Anayasa'ya aykırılığı öne sürülerek iptalleri istenmiş olduğundan maddeler ayrı ayrı ele alınarak incelenecektir:

1- 12. Madde;

Bu madde üç hüküm taşımaktadır :

a) Birinci fıkra ile, kimi daire ve kuruluşlarda özel ve toplu sözleşmelerle çalıştırılanlara Ödenecek ücretlerle sağlanan nakdi ve aynı menfaatlerin yıllık tutarının on ikide birinin gayrisafi miktarının yirmibeşbin lirayı geçmeyeceği yolunda bir kural konulmakta,

b) İkinci fıkra ile, kimi personel bu tavan kuralının dışında tutulmakta,

c) Üçüncü fıkra ile de, aynı menfaatların ne şekilde değerlendirileceğinin yöntemi saptanmakta ve madde hükümlerine uyulmaması halinde 6183 sayılı (Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun) hükümlerine göre takibat yapılacağı yaptırımı konulmaktadır. Görüldüğü gibi bu hükümler, kendi konularında yapılmış, yasa niteliğinde, uyulması zorunlu ve yaptırımli birer yeni düzenlemelerdir.

Şöyle ki :

(a) İşaretli fıkroda açıklanan kural, konusu ve koşulları Borçlar Kanunu ile 15/7/1963 günlü, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lovakt Kanununda belirlenmiş bulunan özel ve toplu sözleşmelerle çalışanlara sağlanan ücret ve nakdî ve aynî menfaatlar için o kanunlarda öngörülmiyen bir tavan hükmü getirmekte, (b) işaretli fıkroda bunun istisnasını ve (c) işaretli fıkroda da aynî menfaatların ne şekilde değerlendirileceğini göstermek suretiyle bu konularda yeni bir yasal düzenleme yapmakta ve bu düzenleme ile sözü geçen kanunların hükümlerini de dolaylı olarak değiştirmektedir. Öte yandan aynı madde, tavanı aşan sözleşmelerin yeniden düzenlenmesi mümkün olmadığı takdirde, tavanı aşan kısmın bütçeye gelir kaydedilmek üzere Hazineye yatırılacağı hükmünü koymak suretiyle Anayasa'nın 61. maddesinde öngörülen cinsten kanun konusu bir mali yüküm getirmekte ve yaptırımını 6183 sayılı Kanuna bağlamak suretiyle o kanunun da kapsamında bir değişiklik yapmaktadır.

1976 yılı Bütçe Kanununun niteliği böylece belirlenmiş olan 12. maddesi hükmünün Anayasa'nın 64., 92., 93., 94. ve 126. maddelerindeki kurallar açısından incelenmesi, aşağıdaki sonuçları vermektedir.

A- Anayasa'nın değişik 64. maddesi açısından inceleme ;

Anayasa'nın değişik 64. maddesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkilerini göstermektedir. Maddenin ilk fıkrasında, (kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak) ve ondan sonra da (Devletin bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek) işleri, bu yetkiler arasında sayılmaktadır.

Görüldüğü gibi Anayasa, (kanun koymak değiştirmek ve kaldırmak) işi ile (bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşüp kabul etmek) işini ayrı nitelikte yetki alanları saydığından değişik biçimde belirlemek yolunu seçmiştir.

Bütçe kanunlarını öteki kanunlardan ayrı tutan bu Anayasa ilkesi karşısında "kanun ile düzenlenmesi gereken bir konunun, Bütçe Kanunu ile düzenlenmesine veya bir kanunda yer alan bir hükmün bütçe kanunu ile değiştirilmesine veya kaldırılmasına olanak bulunmadığı gibi bütçe kanunlarında bulunması gerekli bir konuya öteki kanunlarda yer verilmesine veya Bütçe Kanununun bir hükmünün bir kanun ile değiştirilmesine veya kaldırılmasına olanak yoktur.

Oysa 1976 yılı Bütçe Kanununun niteliği yukarıda açıklanan 12. maddesi, "kanun" ile düzenlenmesi gereken konuların "bütçe kanunu" ile düzenlenmesi ve değiştirilmesi yönteminin uygulanması suretiyle bütçe kanununda yer almıştır.

Bu nedenle Anayasa'nın 64. maddesine aykırılığı açık olan bu maddenin iptaline karar verilmelidir.

B- Anayasa'nın 92., 93. ve 94. maddeleri açısından inceleme :

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Kanun tasarı ve teklifleri ile Bütçe Kanunu tasarılarının Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülüp kabul edilmeleri ve yasa niteliğini kazanmaları, Anayasa'nın 92., 93. ve 94. maddelerinde ayrı yöntem ve kurallara bağlanmıştır. Şöyleki :

Kanun tasarı ve tekliflerinin önce Millet Meclisinde sonra da Cumhuriyet Senatosunda görüşülüp kabul edilmesi, şayet yasama meclislerinde değişik sonuçlara varılmış ise, o zaman her iki meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden oluşan karma komisyonda görüşüldükten sonra işin Millet Meclisinde kesin sonuca bağlanması, Anayasa'nın 92. maddesinin getirdiği kural gereğidir. Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosundaki oylamalarda aranacak yeter sayılar da, çeşitli olasılıklar gözönünde bulundurularak yine bu maddede belirtilmiştir.

Öte yandan, Anayasa'nın 93. maddesi Cumhurbaşkanıya, yayınlanması için gelen kanunlardan uygun bulmadıklarını bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderme yetkisini vermiştir.

Anayasa'nın 94. maddesinde ise, bütçe tasarıları için değişik bir yöntemin saptanmış olduğu görülmektedir, Bütçe Kanun tasarıları önce otuzbeş milletvekilinden ve onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulu elli kişilik bir karma komisyona verilir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az otuz üyelik verilmek şartıyla, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsilinin gözönünde tutulması gerekir. Karma komisyonca kabul edilen metin önce Cumhuriyet Senatosunda, sonra tekrar karma komisyonda ve ondan sonra da Millet Meclisinde görüşülerek karara bağlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, meclislerin genci kurulunda, Bakanlık ve daire bütçeleriyle katma bütçelerine ilişkin düşüncelerini ancak her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar, bölümler ve değişiklik önerileri, üzerlerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oya konur. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının genel kurullarda görüşülmesi sırasında gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Görülüyor ki, bütçelerin görüşülmesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dolayısıyla de Meclisler, öteki kanun tasarı ve tekliflerinde olduğu gibi tam bir serbestlik içinde değildirlir, bir takım sınırlamalarla bağlanmış bulunmaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 93. maddesi, yayınlanmak için kendisine gelen bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilme yetkisini Cumhurbaşkanıya vermemiş, bunu açık bir hükümlerle yetki dışı bırakmıştır.

Yukarıda genel çizgileri ile açıklandığı üzere, Anayasa'nın birbirinden tamamen ayrı ve değişik olarak düzenlediği bu iki yasama yönteminin ve biçiminin doğal sonucu olarak birisinin konusuna giren bir işin, öteki yöntemin uygulanması yolu ile düzenlenmesinin, değiştirilmesinin veya kaldırılmasının mümkün olamayacağı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Demek oluyor ki, kanun konusu olacak hükümlerin bütçe kanununda yer almasına, veya bir kanun hükmünün bütçe kanunu ile değiştirilmesine veya kaldırılmasına veya bütçe kanununda bulunması gerekli bir hükme öteki kanunlarda yer verilmesine olanak bulunmadığından, bu kurallara uyulmadan çıkarılan yasa veya Bütçe Kanunu, Anayasa'nın 92., 93. ve 94. maddelerine aykırı olur.

1976 yılı Bütçe Kanununun niteliği yukarıda açıklanan 12. maddesi, kanun ile düzenlenmesi gereken konular ve değiştirilmesi gereken hükümleri bütçe kanunu ile düzenlemekte ve değiştirmekte olduğundan, Anayasa'nın 92., 93. ve 94. maddelerine aykırıdır, bu nedenle iptaline karar verilmelidir.

C- Anayasa'nın 126. maddesi açısından inceleme :

Anayasa'nın (Bütçe)'ye ilişkin 126. maddesinin üçüncü fıkrasının son tümcesinde, "Bütçe Kanuna bütçe ile ilgili hükümler dışında hiç bir hüküm konulamaz." kuralı yer almıştır.

Burada önce "bütçe ile ilgili hüküm" deyimini üzerinde kısaca durmak yararlı olacaktır.

Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisinde görüşülmesi sırasında önerilen kural üzerinde yapılan değişiklik, konuyu gereği gibi aydınlatacak niteliktedir.

Anayasa tasarısında bu kural (madde 125) "Bütçe Kanununa mali yükümler dışında hiç bir hüküm konulamaz." biçiminde iken Temsilciler Meclisindeki birinci görüşme sırasında bir üye "mali hükümler" deyimini üzerinde durarak, erek bütçe uygulamasıyla ilgisiz konuların bütçe kanununda yer almaması olduğuna göre, deyim, ereği karşılamadığını ileri sürmüş ve komisyondan açıklama istemiştir. Komisyon, bu konuda bir açıklama yapmadan öteki görüşleri de gözönünde bulundurmak üzere maddeyi geri almış ve yeniden düzenlerken "mali hükümler" deyimini "bütçe ile ilgili hükümler" olarak düzeltilmiş ve madde böylece Temsilciler Meclisinde kabul edilmiştir.

Şu duruma göre, Anayasa'nın 126. maddesinin son fıkrasında yer alan "bütçe ile ilgili hükümler" deyimini, mali nitelikte hüküm anlamına değil, bütçenin uygulanması ile ilgili uygulamayı kolaylaştırıcı veya kanun konusu olabilecek yeni bir kuralı kapsamamak koşulu altında, açıklayıcı nitelikte hükümler olarak düşünmek zorunluğu vardır.

Şurasının da gözönünde bulundurulması yerinde olur :

Bir kanun kuralının bütçeden harcamayı gerektirir veya bütçeye gelir getirir nitelikte bulunması, onun 126. maddede öngörülen "bütçe ile ilgili hükümler" den sayılmasına neden olamaz. Çünkü hemen her kanunda harcamalara yol açabilecek bir veya bir çok hüküm bulunabilir. Bu tür hükümlerin bulunması nedeniyle söz gelimi, tarım, orman, eğitim, savunma, sağlık ve benzeri kamu hizmetleri alanlarına ilişkin pek çok kanunun ve tüm vergi kanunlarının "bütçe ile ilgili" sayılmaları kabul edildiği takdirde, bu konulardaki bir devlet hizmetinin yeniden kurulması veya yeni bir vergi yükümü getirilmesi veya bu konularda yürürlükte bulunan kanunların değiştirilmesi veya kaldırılması için bütçe kanunlarına hükümler konulmasına gidilebilir.

Oysa bu tür düzenlemeler, bütçenin yapılması ve uygulanması yöntemleri ve ereği ile ilişkisi bulunmayan, yasa koyucunun başka erek doğrultusunda ve bütçelerden tüm değişik yöntemlerle oluşturulması gereken yasama işlemleridir.

"Bütçe ile ilgili hüküm" deyimine dayanarak, gider veya gelire ilgili bir konunun yasa ile düzenlenecek yerde bütçe kanunu ile düzenlenebileceği veya yürürlükteki bir kanunun gider veya gelire ilgili kurallarının bütçe kanunları ile değiştirilebileceği yolunda bir görüş ve uygulama, Anayasa'nın 92. ve 93. maddelerim bu gibi kanunlar bakımından" işlemez duruma sokar ve özelliği nedeniyle sadece bütçeler için kabul edilmiş bulunan 94. maddeye, Anayasa koyucunun ereğine aykırı olarak genişlik ve genellik kazandırır. Oysa 126. maddedeki kuralın tek ereğinin, bütçe kanunlarını, kendi yapısını yabancı hükümlerden ayıklamak, gerçek anlamda bütçe kavramı dışında kalan konulara bütçe kanunlarında yer vermemek olduğunda kuşku yoktur.

1976 yılı Bütçe Kanununun, niteliği yukarıda açıklanan 12. maddesinin "bütçe ile ilgili hüküm" sayılmasına olanak bulunmadığından Anayasa'nın 126. maddesine aykırıdır, bu nedenle de iptaline karar verilmelidir.

2- 32. madde :

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Bu maddenin;

a) Birinci fıkrası ile, genel ve katma bütçeli dairelere bağlı döner sermayeli kuruluşların (Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlar hariç) bir ay içindeki gayrisafi gelirlerinden % 15 e kadar olan kısmını genel bütçeye peşin gelir kaydetmeye Maliye Bakanı yetkili kılınmakta, hesap dönemi sonunda bu miktarın mahsup edilerek arta kalan safi gelirin ayrıca genel bütçeye gelir kaydolunması, peşin alınan miktarın bilanço kârından fazla olması halinde bir iade yapılmaması hükümleri konulmakta,

b) İkinci fıkrası ile döner sermaye saymanları, birinci fıkranın uygulanması ile görevlendirilmekte görevin yerine getirilmemesi halinde yatırılması gereken miktarların sorumlu saymanlardan 6183 sayılı (Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun) hükümlerine göre tahsil edileceği belirtilmekte,

c) Üçüncü fıkrası ile bu madde gereğince yapılacak tahsilatın gelir bütçesine gelir kaydedileceği, gösterilmektedir.

Dava dilekçesinin Anayasa'ya aykırılık nedenlerini açıklayan bölümünde bu maddeyle ilgili olarak sadece, Millet Meclisindeki görüşme sırasında verilen bir önerge ile Vakıflar Genel Müdürlüğü ve ona bağlı kuruluşların maddenin kapsamı dışına çıkartıldığı, gelir azaltıcı nitelikteki bu işlem sebebiyle Anayasa'nın 94. maddesine aykırı duruma düşüldüğü belirtilmekte ve bu halin Vakıflar Genel Müdürlüğü ve ona bağlı kuruluşları kapsam dışına çıkararak tümcenin iptalini gerektirdiği öne sürülmektedir.

Ancak dilekçenin baş tarafında (davanın konusu) bölümünde (Anayasaya biçim ve esas yönünden aykırı olarak çıkarılmış bulunmaları nedeniyle iptali) istenen maddeler arasında 32. madde de sayılmakta ve bu maddeye ilişkin istemi, madde içindeki söz konusu tümce ile sınırlıyan hiçbir kayıt ve işaret bulunmamaktadır. Bundan başka dilekçenin sonundaki, (sonuç ve istem) bölümünde de (yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasa hükümlerine bağlı olmayarak düzenlenen 1 Mart 1976 gün ve 15515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1970 sayılı 1976 yılı Bütçe Kanununun 12, 32, 45, 50, 51 ve 90. maddelerimin iptaline karar verilmesi) istenmekte, burada da keza 32. madde açısından herhangi bir sınırlama yapılmadığı görülmektedir.

Buna göre davacının isteminin, 32. maddenin tümünü kapsadığı açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Dilekçenin gerekçe bölümünde belirtilen aykırılık nedeninin maddenin tümünü kavramadığı konusuna gelince : 22/4/1962 günlü, 44 sayılı (Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun) un 28. maddesine göre Anayasa Mahkemesi istem ile bağlı olup, davacının gösterdiği gerekçe dışındaki nedenlerle de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir.

Yukarıda da açıklandığı gibi davacının istemi, 32. maddenin tümünün iptalidir. Dilekçede öne sürülen Anayasa'ya aykırılık nedenlerinin maddenin tümünü kavramaması, açık seçik ortada duran istemin sınırlanmasına olanak veremez.

Öte yandan, açılmış bulunan bir iptal davasından, davacının vazgeçmesinin, davanın görülmesini engellememesi nasıl mümkün değilse, davacının istemini sonradan sınırlaması da söz konusu olamaz. Çünkü bu da, davanın bir bölümünden vazgeçilmesi sonucunu doğuran bir işlemten başka bir şey değildir.

Bu durum karşısında :

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

a) Bu madde hakkında ileri sürülen iptal isteminin kapsamını belirlemek için davacının sözlü açıklamasını dinlemek üzere çağrılmasına olanak görülmemiştir.

Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Fahrettin ULUÇ ve Hasan GÜRSEL bu görüşe katılmamışlardır.

b) Yukarıda açıklanan nedenlerle davanın 32. maddenin tümünü kapsadığı kabul edilmelidir.

Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Fahrettin ULUÇ, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

Davanın 32. maddeye ilişkin kapsamı böylece ortaya konulduktan sonra şimdi de söz konusu maddenin niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki açıklamaya göre, madde döner sermayeli kuruluşlara ve onların sorumlu saymanlarına bir yükümlülük getirmektedir.

Bilindiği gibi döner sermayeler genellikle bir kanunla kurulmakta ve ilgili bütçelerden ödenek ayrılması yolu ile oluşturulmaktadır.

Bu kuruluşların sermayesine ve yıl sonu kârlarına uygulanacak işlemler de sözügeçen kanunlarda gösterilmektedir.

Aslında belli bir konu için döner sermayeli bir devlet işletmesi kurulması, sermayesinin oluşturulması, işlemlerinin ve kârlarının hangi kurallara bağlanması gibi konuların bütçe ile ilgili yönü olmayıp yasalarla düzenlenmesinin zorunlu olduğunda kuşku yoktur. İşin bütçe ile ilgili yönü sadece sermayenin oluşması için bütçeden ödenek ayrılmasının veya kârlarının bir bölümünün ya da tümünün genel bütçeye devrinin yasada öngörülmesi hallerinde (ki genellikle böyle olmaktadır.) yasada belirtilen ödenek miktarının bütçeye konulmasından ve gelir bütçesinde yeralacağı tertibi göstermekten ibarettir. Görüldüğü gibi 1976 yılı Bütçe Kanununun 32. maddesi, hem yasalarla düzenlenmesi gereken bir konuya el atmakta, hem de bu konularda esasen yürürlükte bulunan kimi yasaların hükümlerini değiştirmektedir.

Böylece niteliği belirlenmiş bulunan söz konusu 32. madde hükmünün, yukarıda (II - Esas yönünden inceleme) bölümünün I/A, B ve C fıkralarındaki açıklamalar karşısında, Anayasanın 64., 92., 93., 94. ve 126. maddelerine aykırı bulunduğu da ortaya çıkmış olduğundan iptaline karar verilmelidir.

Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU karşıoyda bulunmuşlardır.

3- 35. madde :

Bu madde;

a) Birinci fıkrasıyla, 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33. maddenin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin kayıtlayıcı hükümlerin uygulanmamasını öngörmekte;

b) İkinci fıkrasıyla 31/7/1970 günlü, 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun 7. maddesi hükmünü,

c) Üçüncü fıkrasının a-h bentleriyle Harcırah Kanununun çeşitli hükümlerini, değiştirmektedir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Bunun gibi, maddeye bağı (H) işaretli cetvelin, I/A bölümünde Kuvvet Komutanlarına ilişkin olarak yapılan düzenlemede,

1/B bölümünde 9. ve daha aşağı derecedeki kadrolardan aylık alan memurlara ilişkin olarak saptanan yevmiye miktarında,

I/C bölümünde müfettişlerle yevmiyelerini bunlar gibi alanların harcırahlarına ilişkin düzenlemede,

6245 sayılı Harcırah Kanununun yürürlükteki hükümlerine uyulmayarak onları değiştirici nitelikte hükümler getirildiği görülmektedir.

Dava dilekçesinin Anayasaya aykırılık nedenlerini açıklayan bölümünün 1/B bendinde, 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesinin Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşülmesi sırasında verilen bir önerge ile, üçüncü fıkranın (C) işaretli bendinde ve maddeye bağı (H) işaretli cetvelin müfettişlerle ilgili I/C bölümünde gider artırıcı nitelikte değişildik yapılmak suretiyle Anayasanın 94. maddesine aykırılık yaratıldığı keza dava dilekçesinin Anayasaya aykırılık nedenlerini açıklayan bölümünün (II/B) bendinde 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesinin birinci fıkrasının, 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33. maddesinin (a) ve (b) fıkralarını, ikinci fıkrasının, hem 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun 7. maddesini, hem de Harcırah Kanununun 7. maddesinin birinci fıkrasını, aynı maddenin üçüncü fıkrasının (g) bendinin, Harcırah Kanununun 49. maddesinin ikinci fıkrasını değiştiren ve kaldıran nitelikte oldukları açıklanmakta, maddenin ve (H) cetvelinin öteki hükümleri hakkında hiçbir aykırılık nedeni gösterilmemektedir.

Ancak dilekçenin başında (davanın konusu) bölümünde (Anayasaya biçim ve esas yönünden aykırı olarak çıkarılmış bulunmaları nedeniyle iptali) istenen maddeler arasında 35. madde de sayılmakta ve bu maddeye ilişkin iptal istemini sınırlıyan hiç bir kayıt ve işaret konulmamış bulunmaktadır. Öte yandan dilekçenin sonundaki, (sonuç ve istem) bölümünde de, yukarıda 32. maddeye ilişkin açıklamada belirtildiği gibi, öteki maddelerle birlikte 35. maddenin de iptali istenilmekte ve burada da bu madde açısından herhangi bir sınırlama yapılmadığı görülmektedir.

Buna göre davacının isteminin, 35. maddenin tümünü kapsadığı açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Dilekçede Anayasaya aykırılık konusunda açıklanan gerekçelerin 35. madde ile ona bağı (H) cetvelinin sadece bazı bölümlerine ilişkin olup, maddenin ve cetvelin tümünü kavramadığı konusuna gelince;

Yukarıda 32. madde için yapılan açıklamada da belirtildiği gibi 44 sayılı Kanunun 28. maddesine göre Anayasa Mahkemesi ilgililerce ileri sürülen gerçeklere dayanma zorunluluğunda olmayıp istemle bağı olarak başka gerçeklerle de Anayasaya aykırılık kararı verebilir.

Yukarıda açıklandığı gibi davacının istemi, 35. maddenin iptalidir. 35. maddenin iptali halinde ona bağı olan (H) cetvelinin maddeden ayrı olarak yürürlükte kalması sözkonusu olamayacağından bu cetvelin de istemin kapsamı içinde sayılması doğaldır.

Bu nedenlerle davanın 35. maddenin ve ona bağı (H) işaretli cetvelin tümünü kapsadığı kabul edilmelidir.

Halit Zarbun, Abdullah Üner, Fahrettin Uluç, Hasan Gürsel ve Nihat O. Akçakayalıoğlu karşıyda bulunmuşlardır.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Davanın kapsamı böylece ortaya konulduktan sonra şimdi de 35. maddenin niteliğinin belirlenmesi gerekmiştir.

1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesiyle ona bağlı (H) cetvelinin tam metinleri yukarıda (II - yasa metinleri) bölümünde yazılıdır.

Yukarıdaki açıklamalarda görüldüğü gibi 35. maddenin birinci fıkrasında yer alan ve 33. maddenin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin kayıtlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı ön gören hükmün 6245 sayılı Harcırah Kanununun sözü geçen hükümlerini değiştirdiği ortadadır.

Maddenin öteki fıkralarının da 6245 sayılı Harcırah Kanunu ile 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun yürürlükteki kimi hükümlerinde değişikliği öngördüğü, maddenin metninden açıkça anlaşılmaktadır.

(H) cetveline gelince :

6245 sayılı Harcırah Kanununun 33. maddesinin (a) bendinde, Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başbakan, Bakanlar ve Milletvekilleri ile Genel Kurmay Başkanı dışındaki memur ve hizmetlilerin gündeliklerinin, maddede yazılı oranlar içinde kalmak şartıyla her yıl bütçe kanunları ile tespit olunacağı belirtilmiştir ve buna göre Kuvvet Komutanlarının gündeliklerinin de 1. derece memurlar gibi saptanması gerektiği halde, Bütçe Kanununa bağlı (H) işaretli cetvelin 1/A bölümünde yukarıda sözü edilen grup içinde ve 1. derece memurlardan farklı bir gündelik kabul edildiği görülmekte ve Harcırah Kanunu hükmünde bu yönden bir değişiklik yapılmaktadır.

Öteyandan Harcırah Kanununun aynı hükmü karşısında Bütçe Kanunu ile saptanacak gündelik miktarının memurun aylığının tutarının % 3 ünden az ve % 6 sından çok olmasına olanak bulunmadığı halde, (H) işaretli cetvelin I/B bölümünde 9. ve daha aşağı dereceden aylık alan memurlar için 50 lira gündelik saptanmakta ve bu miktar, bunların, 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun 7. maddesine göre Harcırah hesabında esas tutulması gereken aylık tutarının % 6 sının üstünde bulunmaktadır.

Bu suretle 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33/a maddesi bir de bu yönden değişikliğe uğratılmaktadır.

Öte yandan (H) işaretli cetvelin 1/C bölümünde 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33. maddesinin (b) bendinin, müfettişlerle benzeri görevde bulunanlara ilişkin hükümleri değişik biçimde yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuş ve yevmiye miktarları da çoğu kez sözü geçen bentteki sınırlar aşılarak saptanmıştır.

Bu açıklamalar, 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve (...33 üncü) deyimini izliyen (maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin kayıtlayıcı hükümler uygulanmamak üzere, bu madde ile aynı kanunun) hükmü ile maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları ve üçüncü fıkranın a-h bentleri hükümlerinin ve maddeye bağlı (H) cetvelinin yukarıda açıklanan hükümlerinin, yürürlükteki kimi kanunların hükümlerini değiştirdiklerini ve yasalarla yapılması gerekli nitelikte düzenlemeler yaptıklarını göstermektedir.

Bu durum karşısında söz konusu hükümler hakkında da, yukarıda (II. Esas yönünden inceleme) bölümünün 1/A, B ve C kesimlerindeki açıklamalar ve varılan sonuçlar geçerli olduğundan, bu hükümlerin de Anayasa'nın 64., 92., 93., 94. ve 126. maddelerine aykırı olduklarını kabul etmek zorunludur ve bu nedenlerle iptal edilmelerine karar verilmelidir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Maddenin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının (a), (b), (d), (e), (f), (h), bentlerine ve maddeye bağlı (H) cetvelinin 1/A bölümünde yer alan, Kuvvet Komutanlarının yevmiyelerine ilişkin konularda Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL, ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, (H) cetvelinin 1/B bölümünün 9. ve daha aşağı derece kadrolu memurların yevmiyelerine ilişkin konularda Abdullah ÜNER karşıyda bulunmuş, Ahmet H. BOYACIOĞLU da 1/B bölümünün tümünün Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilmesi gerektiği görüşünü öne sürmüştür.

(H) cetvelinin II, III. bölümleriyle IV. bölümünü oluşturan 1, 2 ve 3 sayılı cetvellerde yer alan hükümler yürürlükteki kanunların bütçelerde saptanmasını öngördükleri günlük tazminat miktarlarından ibaret olduklarından Anayasa'ya aykırı nitelikte görülmemiştir. Bu nedenle de söz konusu hükümlere ilişkin iptal isteminin reddine karar verilmelidir.

4- 45. madde : Bu madde;

a) Birinci fıkrasıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 202., 205. ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 153., 156. maddeleri gereğince eş ile çocuklar için ödenmesi gerekli olan aile yardımının 1976 yılında yalnız çocuklar için ödenmesini öngörmekte,

b) İkinci fıkrasıyla çocuk başına ödenecek miktarı saptamakta,

c) Üçüncü fıkrasıyla de eşlerden birinin, fıkra metninde sözü edilen kuruluşlarda toplu iş sözleşmesi gereğince, memur olan eşden daha az miktarda aile yardımı alması halinde memur olan eşe beher çocuk için aradaki farkın ödenmesi kuralını koymaktadır.

Maddenin birinci fıkrasının, 1976 mali yılı içinde geçerli olmak üzere Devlet Memurları Kanunu ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun sözü geçen hükümlerini değiştirdiği açıkça görülmektedir.

Öte yandan, Devlet Memurları Kanununda eşlerden ikisinin de memur olarak çalışmaları halinde aile yardımı ödeneğinin yalnız kocaya verileceği yazılı ise de, memurun eşinin üçüncü fıkrada yazılı kuruluşlarda toplu iş sözleşmesine konu olan bir işte çalışmacı ve oradan aile yardımı alması halinde memur eşe verilecek aile yardımına herhangi bir şekilde etki yapacağına dair bir hüküm bulunmadığı halde 45. maddenin üçüncü fıkrasıyla bu durum başka biçimde düzenlenerek Devlet Memurları Kanunu hükmü bir yıl için değiştirilmektedir.

Bundan önceki maddelere ilişkin olarak yapılmış bulunan açıklamalarda da belirtildiği gibi yürürlükteki bir Yasanın bir mali yıl gibi geçici bir süre için bile olsa ancak bir başka yasa ile değiştirilmesi veya yürürlüğünün durdurulması mümkün olup bu işin Bütçe Kanunu ile sağlanması. Anayasanın 64., 92., 93., 94. ve 126. maddelerine aykırıdır. Aykırılık nedenleri, yukarıdaki bölümlerde ayrıntılarıyla belirtilmiş olduğundan bir de burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Bu nedenlerle 1976 yılı Bütçe Kanununun 45. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarının iptaline karar verilmelidir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasına gelince;

Bu fıkra hükmü Devlet Memurları Kanunu gereğince 1976 yılında ödenmesi gerekli yardım miktarının saptanmasından ibaret olup Anayasaya aykırı bir yönü bulunmadığından bu fıkraya yönelik iptal isteminin reddine kadar verilmelidir.

5- 50. madde :

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Bu madde kamu görevinin çeşitli dallarında çalışan Devlet Memurlarına verilecek fazla çalışma ücretlerinin miktarını ve uygulanacak bazı esasları düzenlemektedir.

Bu düzenlemede :

- 1- Saat başına yapılacak ödemenin 2 liradan az 15 liradan çok olamayacağı,
- 2- TRT de çalışan personelin fazla çalışmaları için yapılacak ödemelerin 4 liradan az, 30 liradan çok olamayacağı,
- 3- İkili öğretim yapan fakültelerde ikinci öğretimde, gece öğretimi yapan Üniversite, Fakülte, yüksek okul ve akademilerde gece çalışmasında görev alacak dekan, müdür ve öteki görevlilere, Emniyet hizmetlerinde çalışan personele, orman muhafaza memurlarıyla orman hizmetlerinde çalışan kimi teknik personele, maddede yazılı miktarla aylık maktu fazla çalışma ücreti verileceği,

belirtilmekte,

4- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her dereceli okullarla kurumların atölye ve birimlerinde döner sermaye siparişleri üzerinde normal çalışma saati dışında çalışacaklara verilecek fazla çalışma ücretinin miktarıyla öğretim aylarıyla tatil aylarında yapılacak aylık ve günlük fazla çalışma saati ve beher iş saati için verilecek azami ücret saptanmaktadır.

Halbuki 14/7/1965 günlü ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 147. maddesinin (F) bendinde fazla çalışma ücretinin, (kurumların bu kanunun 178. maddesinde yazılı esaslar çerçevesinde ve yönetmeliğe uygun şekilde, normal çalışma saatleri dışında çalıştırdıkları memurlara fazla çalışma saati itibarıyla Ödenen para) olduğu belirtilmiş ve aynı kanunun, 15/5/1975 günlü 1897 sayılı (Kanunla değiştirilen 178. maddesinde de sözü geçen esaslar şöylece düzenlenmiştir.

Madde 178- 99 ve 100 üncü maddeler hükümleri uyarınca tesbit olunan günlük çalışma saatleri dışında fazla çalışılması ve aşağıdaki şartların gerçekleşmesi halinde fazla çalışma ücretle karşılır :

- a) Görevin kanun ile belirli bir süre içinde bitirilmesinin zorunlu bulunması,
- b) İnsan, hayvan ve bitkilerle ilgili salgın hastalıklar, arızalar ile tabii âfetler gibi olağanüstü hallerin oluşu (bu hallerin devamı süresince)
- c) İş kanununa tabi olarak işçi çalıştıran kurumlarca hizmetin gereği olarak işçi ile birlikte çalışma saatleri ve günü dışında çalışmanın zorunlu bulunması,
- d) Görevin gereği olarak çalışma saatlerini aşması zorunlu işlerde çalışılması,

Fazla çalışmanın uygulama esasları, Devlet Personel Dairesi ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Her kurum için yıllık fazla çalışma saati toplamı ile saat başına ödenecek ücretler kurumlar itibarıyla Bakanlar Kurulunca kararlaştırılır.

1, 2 ve 3 üncü derece yönetici kadrolarında bulunanlara fazla çalışma ücreti Ödenmez,

Milli istihbarat Teşkilâtı mensuplarına ödenecek fazla çalışma ücretleri ve diğer hususlar Başbakan tarafında onaylanacak bir talimatla tesbit edilir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Kanunun bu hükümleri karşısında, 1976 yılı Bütçe Kanununun 50. maddesinin bu konuda yasal nitelikte yeni bir düzenleme getirdiği ve Devlet Memurları Kanununun yürürlükteki hükümlerini bir yıl süre ile erteleyerek, 1976 mali yılında geçerli olmak üzere, değişik hükümleri yürürlüğe koyduğu açıkça görülmektedir.

Bundan önceki maddelere ilişkin olarak yapılmış bulunan açıklamalarda da belirtildiği gibi yürürlükteki bir Yasanın bir mali yıl gibi geçici bir süre için bile olsa ancak bir başka yasa ile değiştirilmesi veya yürürlüğünün durdurulması mümkün olup, bu işin bütçe kanunu ile sağlanması Anayasanın 64., 92., 93., 94., ve 126. maddelerine aykırıdır.

Bu nedenlerle 1976 yılı Bütçe Kanununun 50. maddesinin iptaline karar verilmelidir.

6- 51. madde :

Bu madde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa göre verilmesi gereken iş riski, iş güçlüğü ve teminindeki güçlük zamlarıyla mali sorumluluk tazminatı için aylık birer tavan koymakta ve Emniyet sınıfına ödenen bu zamların kesilmeyeceği durumları saptamaktadır.

Oysa 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun, 31/7/1970 günlü 1327 sayılı Kanunun 71. maddesiyle eklenip, 15/5/1975 günlü 1897 sayılı Kanunla değiştirilen Ek Maddesiyle ve 912 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun, 31/7/1970 günlü, 1323 sayılı Kanunla eklenip 20/1/1976 günlü, 1933 sayılı Kanunla değiştirilen 3. Ek maddesiyle bu konularda hiçbir tavan konulmaksızın ödenecek miktarların ve ödeme usul ve esaslarının saptanması işini, maddelerde belirtilen yöntemler uygulandıktan sonra Bakanlar Kurulunun kararına bırakılmaktadır.

Kanunun bu hükümleri karşısında 1976 yılı Bütçe Kanununun 51. maddesinin bu konularda yasal nitelikte yeni bir düzenleme getirdiği ve Devlet Memurları Kanunu ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun yürürlükteki hükümlerini bir yıl süre ile erteliyerek, 1976 mali yılında geçerli olmak üzere, değişik hükümleri yürürlüğe koyduğu açıkça görülmektedir.

Bundan önceki maddelere ilişkin olarak yapılmış bulunan açıklamalarda da belirtildiği gibi yürürlükteki bir Yasanın, bir mali yıl gibi geçici bir süre için bile olsa ancak bir başka yasa ile değiştirilmesi veya yürürlüğünün durdurulması mümkün olup bu işin Bütçe Kanunu ile sağlanması Anayasanın 64., 92., 93 , 94., ve 126. maddelerine aykırıdır.

Bu nedenle 1976 yılı Bütçe Kanununun 51. maddesinin iptaline karar verilmelidir.

7- Madde 90-

Bu madde hükümleri iki değişik nitelik göstermektedir:

1) Maddenin birinci fıkrasının, A bentlerinden oluşan ilk bölümünde, sözü geçen bentlerde gün ve sayılan gösterilen kimi kanunların belirtilen hükümlerinin, 1976 yılına, asıl kanunlarında olduğu gibi değil, bu kanuna bağlı (A) işaretli cetvelin ilgili program, altprogram, faaliyet veya projelerine konulmuş ödenek miktarları dahilinde uygulanacağı hükmü konulmaktadır

2) Maddenin birinci fıkrasının j-t bentlerinden oluşan son bölümünde ve ikinci fıkrasında da kimi kanunların tümünün veya belirtilen hükümlerinin 1976 mali yılı içinde uygulanmayacakları gösterilmektedir.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Sözü edilen maddenin tam metni, kararın yukarıdaki (II-yasa metinleri) bölümünde yazılı bulunduğundan aynı hükümlerin burada yinelenmesine ve metinler bu konuda yeterince açık olduğundan niteliklerinin ayrıca belirtilmesine gerek görülmemiştir.

Kanunların yürürlükteki hükümlerinin bir mali yıl gibi belli bir süre için bile olsa kısıtlanması veya ertelenmesi ancak aynı yöntemlerle yürürlüğe konulacak yasalarla mümkün olabilir. Bütçe ile ilgisi bulunmayan bu işlerin Bütçe kanunlarıyla yapılmasına olanak yoktur.

Bundan önceki maddelere ilişkin olarak yapılmış bulunan açıklamalarda da belirtildiği gibi Bütçe Kanunlarına konulacak bu nitelikteki hükümler Anayasanın 64., 92., 93, 94., ve 126. maddelerine aykırıdır.

Bu nedenle 1976 yılı Bütçe Kanununun 90. maddesinin, birinci fıkrasının (İ) bendi hariç olmak üzere, iptaline karar verilmelidir.

Maddenin birinci fıkrasının (t) bendi hükmü, 23/2/1963 günlü, 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanununun 1976 yılında uygulanmayacağı hükmünü getirmekte ve bu niteliği ile maddenin öteki hükümlerinin tıpkısı bulunmakta ise de, Bütçeler, kayıtsız şartsız milletin olan egemenliğin kullanılmasını sağlayan Devlet Faaliyetlerinden olduğundan ve demokrasilerin tarihteki oluşum ve gelişim süreci içinde milletlerin egemenliklerini, vergilere milletin ve onun temsilcilerinin izin vermesi suretiyle kullanmağa, başlamış oldukları tarihi gerçeğinin Türk Demokrasisine olan etkisinin sonucu olarak özel kanunu bulunan vergilerin tahsil edilmelerine her yıl Bütçe Kanunlarıyla ayrıca izin verilmesi, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan beri titizlikle uygulanan geleneksel bir bütçe geleneğini teşkil etmektedir.

Esasen 26/5/1927günlü ve 1050 sayılı (Muhasebei Umumiye) Kanununun 39. maddesine, kanuna dayanmadıkça hiçbir vergi ve resmin tarh ve tahsil edilemeyeceği ilkesi konulduktan sonra her sene vergi ve resimlerin tahsiline Bütçe Kanununun izin vereceği kuralı eklenmiş bulunmaktadır. Aynı Kanunun 29. maddesi de Bütçe Kanununu oluşturan unsurlar arasında gelir çeşitlerinden herbirinin dayandığı kanunları gösteren (c) cetveli de sayılmakta ve bu suretle 39. maddede öngörülen (izin) işleminin yöntemi belli edilmektedir. Bu hükümler uyarınca 1976 yılı Bütçe Kanununun 34. maddesinin (a) bendi ile bütçeye bağlanmış bulunan (c) cetvelinde 1976 yılında tahsiline izin verilen gelir çeşitlerinden her birinin dayandığı hükümler gösterilmiştir.

Hernekadar söz konusu cetvelin (1963 yılına ait mevzuat) bölümünde 23/2/1963 günlü, 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergi Kanununun da yer aldığı ve bu suretle söz konusu verginin 1976 Bütçe yılında uygulanmasına izin verilmiş bulunduğu görülmekte ise de, Yasa Koyucunun bu konudaki gerçek niyetinin, söz konusu verginin 1976 yılında tahsiline izin vermemek olduğu, Bütçe Kanununun 90. maddesinin (t) bendinin açık hükmünden anlaşıldığına göre bütçeye bağlı (c) cetvelinde sözü geçen kanuna yer verilmiş bulunmasının bir unutmama sonucu olduğunu kabul etmek gerekir.

Buna göre Bütçe kanununun 90. maddesinin Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanununun uygulanmasını 1976 yılı süresince ertelemek suretiyle sözü geçen verginin bu mali yılı içinde tahsiline izin vermeyen (t) bendi hükmünün bütçe ile ilgili bir hüküm niteliğinde olduğundan sözü geçen hükme ilişkin iptal isteminin reddine karar verilmelidir.

V. Kararın yürürlük günü sorunu:

Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasında Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilen kanun veya içtüzük hükümlerinin, gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkacağı, gereken hallerde Anayasa Mahkemesinin iptal hükmünün yürürlüğe gireceği

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

tarihi bir yılı aşmamak üzere ayrıca kararlaştırabileceği ilkesi yer almakta. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve yargılanma Usulleri Hakkındaki 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrasında da bu kural yenilendikten sonra, (bir kanun veya içtüzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde meydana gelecek olan boşluğu, kamu düzenini tehdit edici mahiyette görürse üçüncü fıkra hükmünü uygular ve boşluğun doldurulması için yasama meclisleri başkanlıkları ile Başbakanlığı durumdan haberdar kılar.) hükmü konulmuş bulunmakta ve 50. maddenin süreye ilişkin hükmü, Anayasanın 152. maddesinin 1488 sayılı Anayasa değişikliği ile kabul edilen süreye ilişkin yeni kuralı doğrultusunda uygulanmaktadır.

1970 sayılı 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesi, memur harcırahlarını günün ekonomik koşullarına uygun düzeye getirmek amacıyla yeni bir düzenleme getirmektedir.

Bu madde ile ilgili iptal kararının yürürlüğe girmesi üzerine 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekeğinden ortada bir kanun boşluğu olmayacağı düşünülebilir. Ancak yirmi üç yıl önceki ekonomik koşullara göre düzenlenmiş bulunan Harcırah Kanunundaki hükümlerle, Bütçe Kanununun 35. maddesinde öngörülen kamu hizmetlerinin yürütülmesine olanak bulunmadığından meydana gelen durumun, bir kanun boşluğu ile eşdeğerde ve ev etkide olduğunun kabul edilmesi zorunludur.

Şu halde bir bölüm kamu hizmetlerinin durmasına veya hiç değilse bir ölçüde aksamasına ve bu suretle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bu hizmetlerle sağlanan kamu düzeninin sarsılmasına sebep olabileceği meydana gelen bu durumun giderilmesi için yürütme ve yasama organlarına bir olanak verilmelidir.

Bu nedenlerle 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesine ilişkin iptal kararının 28/2/1977 gününde yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Şekip Çopuroğlu, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

VI. SONUÇ:

I- Biçim yönünden inceleme :

A- 1 Mart 1976 günlü, 15515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 28/2/1976 günlü, 1970 sayılı "1976 Yılı Bütçe Kanunu" nun Cumhuriyet Senatosunda görüşme süresinin geçirilmiş olmasının dava konusu maddelerin iptalini gerektirir bir neden sayılamıyacağına Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyuyla ve oyçokluğuyla :

B- Bütçe Karma Komisyonunda dava konusu maddelerin tümünün ikinci kez görüşülmemiş bulunmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle;

II- Esas yönünden inceleme;

A- Sözü geçen kanunun 12. maddesinde yer alan hükümlerin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle ;

B- 32. madde bakımından :

1) Bu madde hakkında ileri sürülen iptal isteminin kapsamını belirlemek için davacının sözlü açıklamasını dinlemek üzere çağırılmasına olanak bulunmadığına Halit Zarbun, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Fahrettin Uluç ve Hasan Gürsel'in karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

2) Davanın 32. maddenin tümünü kapsadığına Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Fahrettin ULUÇ, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

3) 32. maddenin tümünün Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

C- 35. madde bakımından :

t) Davanın, 35. maddenin tümünü kapsadığına Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Fahrettin ULUÇ, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

2) Birinci fıkrada (1/3/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33 üncü...) deyiminden sonra gelen "maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin Kayıtlayıcı hükümler uygulanmamak üzere, bu madde ile aynı kanunun..." deyiminin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

3) İkinci fıkranın Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

4) Üçüncü fıkrada yer alan :

a) (a) bendinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

b) (b) bendinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

c) (c) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

d) (d) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

e) (e) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

f) (f) bendinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğuyla;

g) (g) bendinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

h) (h) bendinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

D- H cetveli bakımından :

1- 1976 yılı Bütçe Kanununa bağlı (H) cetvelinin 1/A bölümünde yer alan Kuvvet Komutanlarına ilişkin hükmün Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Hasan GÜRSEL ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşılarıyla ve oyçokluğuyla;

2- Aynı cetvelin 1/B bölümünde yer alan 9. derece ile daha. aşağı dereceli kadrolardan aylık alan memurlara ilişkin hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Ahmet H. BOYACIOĞLU'nun 1/B bölümünün tümünün Anayasa'ya aykırı olduğundan iptali gerektiği yolundaki görüşü ile ve Abdullah ÜNER'in karşıoyuyla ve oyçokluğuyla;

3- 1/C bölümünün tümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

4- H cetvelinin II., III. ve IV. bölümlerinde ve H cetvelinin 1, 2 ve 3 sayılı cetvellerinde yeralan hükümlerde Anayasaya aykırılık bulunmadığından bu bölümlere ve cetvellere yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

E- 45. madde yönünden,

1) Birinci fıkranın Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline: Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Lûtfi ÖMERBAŞ ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

2) İkinci fıkrada yer alan hüküm Anayasa'ya aykırı olmadığından bu fıkraya yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

3) Üçüncü fıkrada yeralan hükmün Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Ahmet KOÇAK, Lûtfi ÖMERBAŞ ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

F- 50. madde yönünden:

50. maddede yeralan hükümlerin tümünün Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

G- 51. madde yönünden :

51. maddede yer alan hükümlerin tümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN ve Abdullah ÜNER'in karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

H- 90. madde yönünden :

1) 90. maddenin birinci fıkrasının a - ş bentlerindeki hükümlerinin tümünün ve ikinci fıkrasında yer alan hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliğiyle;

2) Birinci fıkranın (t) bendi hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına, bu hükme yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

III- 35. madde ile buna bağlı (H) cetvelinde yer alan hükümlere ilişkin iptal kararlarının 28/2/1977 tarihinde yürürlüğe girmesine ŞEKİP ÇOPUROĞLU, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU ve Ahmet H. BOYACIOĞLU'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

25/11/1976 ve 9/12/1976 günlerinde karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah ÜNER

Üye
Ahmet KOÇAK

Üye
ŞEKİP ÇOPUROĞLU

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

1- Dava dilekçesinde; 1976 yılı Bütçe Kanununun 32. maddesinin tümünün mü yoksa yalnız bir bölümünün mü iptali istenmiş olduğu konusunda Anayasa Mahkemesinde görüş ayrılıkları belirmiş beş üye dava dilekçesinin kapsamı ve dava dilekçesinde gösterilen gerekçelere dayanarak maddenin tümünün değil yalnız birinci fıkrasındaki (Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlar hariç) bölümünün iptali istendiği görüşünde bulunmuş olmaları dolayısıyla bu hususta davacıların temsilcisini dinlemek ve davanın kapsamını kendilerine açıklamak zorunluğu hasıl olduğu halde bu eksiklik ve görüş ayrılığı giderilmeden maddenin tümü hakkında inceleme yapıp iptal kararı verilmiştir.

2- Dava dilekçesinin kapsamına ve bu dilekçede gösterilen ve açıklanan sebeplere göre 1976 yılı Bütçe Kanununun 32. maddesinin tümünün değil yalnız birinci fıkrasındaki (Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlar hariç) bölümünün iptali, dava edildiği açıkça belli olduğu halde dava dışında bırakılmış olan maddenin diğer hükümlerinin de incelenerek iptaline karar verilmiştir.

3- Yine aynı kanunun 35. maddesinin a, b, d, e, f ve h bentleriyle Bütçe Kanununa bağlı (H) cetveli dava edilmemiş olduğu halde, bu hü- kümlerin de Anayasa'ya uygunluk denetimi bakımından incelenerek iptallerine karar verilmiştir.

4- 1976 yılı Bütçe Kanununa bağlı H cetvelinin iptali dava edilmemiş olmakla birlikte bu cetvelin 1/B bölümünde yer alan 6 ve 7 nci derece ile daha aşağı kadrolardan aylık alan memurlara ilişkin hükümler, harcırah kanununun ilgili hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş ve harcırah kanununda iptal nedeni olabilecek esaslı bir değişiklik de söz konusu bulunmamış olduğu halde değişiklik yapıldığından bahisle anılan hükümlerin de iptaline karar verilmiştir.

5- 45 inci maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarına gelince :

657 sayılı Devlet memurları Kanununun 202 nci maddesinde, evli bulunan Devlet Memurlarına aile yardımı ödeneği verilmesi öngörülmüş ve ancak bu yardımı memurların her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan eşi ile çocukları için her yıl bütçe kanunlarında tesbit edilecek miktar üzerinden ödeneceği hükme bağlanmış, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 153 üncü maddesinde de aynı hüküm yer almıştır.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

1976 yılı Bütçe Kanununun 45 inci maddesinde ise yukarıda anılan kanunların hükümlerine uygun olarak; ödenecek aile yardımının her çocuk için 50 lira olarak saptanmış ve eşlerden birinin Devlet Memurları Kanununun 87 nci maddesinin kapsamına giren kuruluşlarda toplu iş sözleşmesi gereğince memur olan eşden daha az miktarda doğum yardımı alması halinde memur olan eşe beher çocuk için aradaki farkın ödeneceği belirtilmiştir. 1976 yılı Bütçe Kanununun 45 inci maddesinde yer alan hükümlerin iptalini gerektirecek nitelikte Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri ile çatışan ve o hükümlere ters düşen bir yönü olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin bu karar gerekçeleriyle yazılarak Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girmesine kadar esasen 1976 yılı Bütçe Kanunu kendiliğinden yürürlükten kalkacağı cihetle böyle bir iptal kararının pratik bir yararı da bulunmayacaktır.

6- 1976 yılı Bütçe Kanununun 51 inci maddesi, Devlet Memurları ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personeline ödenecek İş Güçlüğü, İş Riski, Mali sorumluluk gibi tazminatların tavanını saptamıştır. Bu madde Büyük Millet Meclisine sevkedilen Hükümet tasarısında aynen vardır. Halbuki 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1897 sayılı Kanunla değişik ek 2 ve 3 üncü maddelerine göre; Bu tazminat ve zamları hangi işi yapanlara ve hangi görevlerde bulunanlara ödeneceği, miktarı, ödeme usul ve esasları Bakanlar Kurulu Kararıyla saptanacaktır. Bakanlar Kurulu, kendisine ait olan bu yetkinin bir bölümünün tavanının belirlenmesini, 1976 Yılı Bütçe Kanunu tasarısına eklediği 51 inci madde ile Büyük Millet Meclisinden istemiş ve böylece sözü geçen madde Bütçe Kanununa girmiştir. O halde Büyük Millet Meclisinin bu maddeyi inceleyip kabul etmesi Bakanlar Kurulunun bu konudaki yetkisini kaldırmış veya sınırlamış sayılamayacağı gibi Bakanlar Kurulunun İradesine ters düşen ve kanunun iptalini gerektiren bir durum da yaratmıştır.

Bundan başka, sözü edilen 51 inci madde bütçeden ödenecek bir masraf ve yükümlülük meydana getirmiş olması nedeniyle Anayasanın 126 ncı maddesine ters düşen bir yönüde olmadığından, maddenin bu nedenle iptali cihetine de gidilemez.

Yukarıda yazılı nedenlerle çoğunluğun bu hususlardaki kararlarına karşıyım.

Üye

Abdullah Üner

Bu davada sayın Abdullah Üner tarafından yazılan karşıoy yazısına aynen iştirak ediyorum.

Üye

Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

Sayın Abdullah Üner'in karşıoy yazısının:

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

(1976 Yılı Bütçe Kanununun 32. maddesi hakkında ileri sürülen iptal isteminin kapsamını belirtmek üzere davacının sözlü açıklamasının dinlenmesine; davanın, sözü edilen maddenin tümünü kapsamayıp sadece Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı Kuruluşlar kısmına yönelik bulunduğu; aynı Kanunun 35. maddesinin a, b, d, e, f ve h bentlerinin ve kanuna bağlı H cetvelinde yer alan Kuvvet Komutanlarının yol masraflarının dava konusu yapılmadığına; ve 45. maddenin 1. ve 3. fıkralarına ilişkin) 1, 2, 3 ve 5 numaralı benrterinde yer alan düşüncelerine katılmak suretiyle, çoğunluğun bu konularla ilgili kararlarına aynı gerekçelere karşıyım.

Üye

Ahmet Koçak

KARŞIOY YAZISI

1970 sayılı Kanunun (1976 Yılı Bütçe Kanunu) iptaline karar verilen kuralları arasında yer alan 35. maddesi için çoğunlukla ayrıca ek süre verilmesi, her ne kadar süre konusunu düzenleyen Anayasanın 152. maddesi İkinci fıkrası ile 44 sayılı Yasanın 50. maddesi üçüncü fıkrası hükümlerine dayandırılmakta ise de, olayda sözü geçen fıkralarda öngörülen koşulların bulunmadığı kanısındayım.

Gerçekten Anayasanın 152. maddesinde, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihin ayrıca belirtilmesi ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine tanınan yetki "gerekten hallerde" deyiimiyle ifade edilmiş ve 44 sayılı Yasanın 50. maddesi üçüncü fıkrasında ise bu deyim iptal halinde meydana gelecek boşluğun kamu düzenini tehdit edici nitelikte bulunması biçiminde tanımlanmıştır. Oysa kanımızca 35. maddenin iptali ile ortaya kamu düzenini tehdit edici nitelikte bir boşluk çıkmamaktadır. Çünkü mahkeme kararında da belirlendiği üzere, iptal edilen madde konusu daha önceden yürürlüğe konmuş olan 6245 sayılı Yasa ile düzenlenmiş olduğu gibi esasen bu durum bir iptal nedenini de oluşturmuş bulunmaktadır. Öyle ise, ortada maddi anlamda kamu düzenini tehdit edici nitelikte bir boşluktan söz edilmesi düşünülemez. Kararda ek süre verilmesine gerekçe olarak gösterilen 6245 sayılı Kanununun 23 yıl önceki ekonomik koşullara göre düzenlenmiş olmasının bu nitelikte bir boşluk sayılacağı düşüncesine de olanak olmadığı kanısındayım. Gerçekten böyle bir yorumun anılan 50. maddenin açık ifadesi ile bağdaşamayacağı bir tarafa bırakılsa bile, nihayet, belki 6245 sayılı Kanundaki koşulların, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bütçe yılı süresinde uygulanması hali olsa olsa bu kanunun kapsamına giren hizmetlerin o süre içinde yapılmasını kısmen aksatan bir neden olarak düşünülebilir. Ancak bu durumun dahi Yasanın tanımladığı anlamda kamu düzenini tehdit edici bir boşluk olarak nitelendirmesi, öncelikle olayda olduğu gibi çok kısa bir süre için uygulama olanağı olacak bir kanun kuralı hakkında, sözkonusu olmamak gerekir.

Kaldı ki iptal kararının verildiği tarih (9/12/1976) ve özellikle bu kararın yürürlüğe girmesini sağlayacak Resmi Gazete'de yayımlanması tarihi (Anayasanın 152. maddesinin ikinci fıkrası son tümcesi) gözönünde tutulduğunda, etkisi 28 Şubat 1977 de bitecek olan dava konusu 1976 Yılı Bütçe Kanununun iptaline hükmolunan 35. maddesi ile ortaya herhangi bir boşluğun çıkmasının dahi söz konusu olamayacağı kendiliğinden anlaşılmaktadır.

Bu nedenlerle iptaline hükmolunan 35. madde için ayrıca ek süre verilmesi hakkındaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

Üye
Şekip Çopuroğlu

KARŞIOY YAZISI

Mahkememizin Esas 1976/34, Karar 1976/52 sayılı kararı için sayın Abdullah Üner tarafından yazılan karşıoy yazısının 1., 2. ve 3. maddelerine aynen katılıyorum.

Üye
Fahrettin Uluç

KARŞIOY YAZISI

1976 Yılı Bütçe Kanununun 45. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan aile yardımı ile ilgili hükümlerin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 202., 205. ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 153. maddeleriyle çelişen veya o maddelerde esaslı değişiklik yapan ve bu nedenle de iptal edilmelerini gerektiren bir yön yoktur. Kaldı ki bu fıkraların ileride bir anlaşmazlığa yol açma ve dolayısıyla uygulanma olasılığı da bulunmamaktadır.

Üye
Lûtfi Ömerbaş

KARŞIOY YAZISI

1/3/1976 günlü, 15515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 28/2/1976 günlü, 1970 sayılı (1976 Yılı Bütçe Kanunu) nun bazı maddelerinin iptaline ilişkin 9/12/1976 günlü Esas : 1976/34, Karar: 1976/52 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile ilgili olarak karşıoy gerekçem aşağıdadır.

1- Davacının 32. madde ile ilgili iptal isteği dava dilekçesinde açık ve seçik olarak : Bütçe Kanununun, Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında verilen bir önerge ile maddeye (Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlar hariç) biçiminde ve Anayasanın 94. maddesinin son fıkrasındaki kurala aykırı olarak gelir azaltıcı bir cümle eklenmiş olduğu dile getirilerek iptal isteği yalnız bu hükümle sınırlanmış olmasına karşın, çoğunluk kararı ile maddenin tamamının iptaline gidilmiştir. Ve bu suretle davacının iptal isteğine ilişkin iradesi ve dolayısıyla davanın kapsamı aşılmıştır.

Esas Sayısı:1976/34
Karar Sayısı:1976/52

İnceleme sırasında davacının bu konuda sözlü açıklama için çağrılması lüzumunu bu amaçla istemiş idim.

2- Yine davacının iptal isteğinin ve dava dilekçesinin, 1976 yılı Bütçe Kanununun 35. maddesinin tümünü kapsamaması nedeniyle, aksi görüşü kabul eden çoğunluğun bu maddenin üçüncü fıkrasının (a), (b), (d) (e), (f), (h) bentlerine ve 1976 yılı Bütçe Kanununa bağlı (H) cetvelinin 1/A bölümüne ilişkin iptal kararlarına katılmadım.

Üye

Hasan Gürsel

KARŞIOY YAZISI

I- Kararda "Bu açıklamalar, 1976 Yılı Bütçe Kanununun 35. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve (33 üncü) deyimini izleyen (maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yazılı nisbet ve yevmiye miktarlarına ilişkin kayıtlayıcı hükümler uygulanmamak üzere, bu madde ile aynı kanunun) hükmü ile maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları ve üçüncü fıkranın a-h bentleri hükümlerinin, yürürlükteki kimi kanunların hükümlerini değiştirdiklerini ve yasalarla yapılması gerekli nitelikte düzenlemeler yaptıklarını göstermektedir" denildikten sonra (H) cetvelinin 1/B bölümünde yer alan kimi memurlara ilişkin kısmı Anayasa'ya aykırı olduğu açıklanarak iptaline karar verilmiş bulunmaktadır.

Kabul edilen Anayasaya aykırılık nedeninin 1/B bölümünün tümüne sirayet ettiği cihetle bu bölümün tümünün iptali gerekeceği kanısı ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

II- Gerek Anayasa'nın 152. maddesinde, gerek aynı ilkeyi yineleyen 44 sayılı Yasa'nın 50. maddesinde açıklanan kuralın, yani Anayasa Mahkemesi Kararlarının yürürlüğe gireceği tarihi Anayasa Mahkemesince gereken hallerde saptanabilme yetkisinin temelinde Anayasaya aykırı bulunarak iptaline karar verilen kuralın yerine yenisinin konulması ereği yeter. Ayrıca, 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Yasanın ve ayrıca Anayasa Mahkemesi içtüzüğü'nün saptadığı yöntemler karşısında, kararımızın yürürlüğe girmesi saptanan 28/2/1977 gününde Resmi Gazete'de yayınlanma olanağı olmaması da gözden uzak tutulmamalıdır.

Bu nedenlerle Anayasa'nın temel ilkesinden ayrılarak, kararın yürürlüğe gireceği günü saptayan çoğunluk görüşüne karşıyım.

Üye

Ahmet H.
Boyacıoğlu